

УДК 769.21

Андрій МАЙОВЕЦЬ

пошукувач ЛНАМ

**КОМП'ЮТЕРНА ГРАФІКА Й ІЛЮСТРУВАННЯ
ТВОРІВ ДЛЯ ДІТЕЙ: ХУДОЖНЬО-СТИЛІСТИЧНІ
ОСОБЛИВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ВИПУСКНИКІВ ЛНАМ)**

© Майовець А., 2015

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.33954>

***Анотація.** У статті аналізується досвід окремих ілюстраторів, випускників Львівської національної академії мистецтв, кінця ХХ — початку ХХІ ст. Мар'яни Качмар (Фляк), Христини Рейнарович, Анастасії Стефурак, Романи Романишин, Андрія Лесіва. Розглядається нова техніка — комп'ютерна графіка, види графічних пакетів. Мета — є розглянути та проаналізувати ілюстративний матеріал у новій графічній техніці, засобами комп'ютерного обладнання; простежити позитивні й негативні якості зображуваного. Важливим чинником у підході до графічної оздобы книг для дітей залишається мистецький рівень виконання та досвід художника. Піднята проблема є певним орієнтиром для митців, зацікавлених осіб у подальшому ілюструванні, на етапах оформлення дитячих видань.*

***Ключові слова:** комп'ютерна графіка, ілюстрація, художня манера, дитяча книга, художники-графіки випускники Львівської національної академії мистецтв, творча майстерня “Аграфка”.*

Метою нашого дослідження є аналіз та вивчення ілюстрування книг для дітей, ринку дитячого книговидавництва в Україні.

Ілюстрування книг для дітей пов'язане з уподобаннями замовника, навичками самого митця і можливостями видавництва та поліграфії загалом. Враховуються і споживчі потреби читачів.

Сучасні художники в оформленні дитячих книг усе частіше використовують комп'ютерну графіку. Нова техніка найактивніше почала розвиватися в Україні наприкінці ХХ ст. і здобула поширення в створенні ілюстрацій. За допомогою комп'ютера й відповідного програмного забезпечення митці здійснюють пошук в художньо-стилістичному вирішенні малюнків.

Комплексних ґрунтовних досліджень щодо створених ілюстрацій, художнього оформлення комп'ютерними засобами

практично нема. Відносно нова графічна техніка ще потребує свого всебічного висвітлення. Можна виокремити статті про художників і їхній досвід у створенні візуального матеріалу графічними засобами: Мар'яна Фляк [1], Христина Рейнарович [2], Анастасія Стефурак [3], Андрій Лесів [4], Романа Романишин [5], ілюстрації до дитячої книги "Аграфка" [6]; Емілія Огар [7].

Комп'ютерна графіка передбачає використання спеціальних програм, графічних пакетів. У створенні ілюстрації художники найбільш активно використовують векторні й растрові програми. До прикладу, векторні програми "Corel Draw", "Illustrator", "Corel Painter", "Art Rage" ін. та растрові — пакет з "Adobe" та їм подібні. В останні роки все більшого інтересу набуває використання технічних можливостей графічного планшета.

Растрова і векторна графіка мають свої особливості та недоліки. Аналізуючи особливості растрової графіки, недоліками вважаємо значний обсяг масивів даних і практично неможливість збереження масштабу зображення без втрати якості. Робота з великим масштабом ілюстрацій вимагає відповідно потужної матеріально-технічної бази, основи — комп'ютера. Векторна графіка цих недоліків не має, але значно ускладнює роботу зі створення художніх ілюстрацій. У векторній графіці достатньо складні композиції займають невеликий обсяг. Питання масштабу вирішуються також легко. За необхідності зображення можна збільшувати до найдрібніших деталей [8].

Загалом, характерною рисою комп'ютерної графіки є те, що малюнок повністю або частково виконаний засобами програмного забезпечення, зматеріалізований і віддрукований в тиражі видання. Засобами цієї техніки художник може „імітувати” класичне графічне виконання, або з досвіду та навиків митця може створювати нову образно-пластичну форму ілюстрації.

Серед молодих митців Львівської національної академії мистецтв (ЛНАМ), можна відзначити Мар'яну Качмар (Фляк), Христину Рейнарович, Анастасію Стефурак, Роману Романишин і Андрія Лесіва.

Мар'яна Качмар (Фляк) плідно працює над оформленням журналів "Ангелятко", "Ангеляткова наука", "Зернятко". У

програмах векторної та растрової графіки створює малюнки, оформлює дитячі твори сучасних українських і зарубіжних авторів. У доробку мисткині — дитячі книги сучасних українських письменників, зокрема Миронович Оксани “Віршики для дівчаток та хлоп’ят”, Богдана Стельмаха “Християнська абетка”. Зображення адресує читачам дошкільного віку. Виконані ілюстрації без надмірного декоративного чи орнаментального вирішення. Художниця звернула свою увагу на опрацювання рис обличчя і поведінки героїв. Відносно основних пропорцій тіла великими зробила голови дітей і тваринок. Виразно зображені портрети дійових персонажів оповідань, віршів і казок. Присутня пастельна гама кольорів і делікатно застосована каліграфічна лінія в абрисі малюнку. Мар’яна Фляк якісно застосувала можливості комп’ютерної графіки в ілюстраціях, врахувала особливість у сприйнятті малюнків дітьми. Малюнки є своєрідними та пізнаваними авторськими взірцями, відображають тенденції та потреби часу в пошуку нового, переосмисленого, що зможе зацікавити дітей. Відносно свого досвіду ілюстрування ділиться сама художниця: “Книжки із розкішними барвистими ілюстраціями супроводжують мене з дитинства. Не віддаю їх нікому. Буває, натраплю вдома на якусь книжку, яку читала ще малою, і виникає так багато спогадів, пов’язаних і з книжкою, і з текстами, і з власним фантазуванням, і з мандрівками центром Львова, який тоді був мені більше казковим, аніж реальним містом... адже я тут народилась і перших 13 років свого життя прожила у центрі. Хтозна — можливо, саме завдяки цим книжкам я і сама тепер пишу та неприховано захоплююсь чудовими ілюстраціями. А хто їх створив? Соромно — донедавна не змогла б назвати і п’яти сучасних українських ілюстраторів. А їх же так багато, талановитих, працьовитих і неповторних. Про них не так часто пишуть і ще більше не говорять. А вони ж працюють, живуть і творять поруч із нами. І от — аби хоч якось дослідити цю тему, я вирушила на їхні пошуки — пішки і возом, інтернетом і стежками, які протоптали друзі. Тих, кого знайшла особисто, розпитала про життя і творчість, із багатьма заприятелювала, а про інших знайшла інформацію у світовій павутині. Знаю, що

десь зовсім поруч є інші талановиті ілюстратори, але поки що я з ними не знайома. Та прийде час, і вони також стануть моїми приятелями. Якщо не реальними, то бодай віртуальними. І я вам про них розкажу” [9]. І як зазначила художниця: — “Дитяча ілюстрація ні в якому разі не знаходиться на маргіналах мистецтва. І хоча про неї не пишуть, її не систематизують за стилями, не досліджують, вона є і залишається одним із найяскравіших видів мистецтва” [1].

Мар’яна Качмар (Фляк) — випускниця факультету образотворчого мистецтва і реставрації ЛНАМ, кафедри сакрального мистецтва (2006). Основна діяльність мисткині тісно пов’язана з оформленням дитячої періодичної літератури, також працює над іконами. Вона є головним художником дитячих журналів “Ангелятко”, “Ангеляткова наука” та провідним ілюстратором львівського видавництва “Свічадо”, журналу “Зернятко” [9].

Інша художниця, Христина Рейнарович, також випускниця ЛНАМ, плідно співпрацює з видавництвами “Свічадо”, “Світ”, “Каменяр”. Свої ілюстрації виконує в програмах растрової графіки. У художній стилістиці малюнків прискіплива до деталей. Окремі сегменти композиції заповнює одним орнаментом і декором, а наступні — іншими варіантами накреслення графічної оздобы. Варіативність у застосуванні цих способів є інтуїтивною. Художниця здебільшого оформлює книги для дітей молодшого шкільного віку. Вправний рисунок, композиція, кольорове і тональне вирішення, застосування графічних програм — у результаті цими засобами художниця творить довершені розворотні й сторінкові ілюстрації. Крім самого ілюстрування, вдається до макетування, дизайну сторінки, розвороту чи цілої книги. Таким чином, Х. Рейнарович художником-технологом, дизайнером і редактором друкованої продукції водночас [2].

Серед видань “Старого Лева” вирізняються книги в оформленні Анастасії Стефурак: “Невгамовна Кейті”, “Невгамовна Кейті в школі” С. Кулідж, “Прислів’я українські” [3]. Ілюстрації пастельної гами кольорів, площинно виконані, сповнені легкості та ніжності в стилізації дійових персонажів, без

надмірного орнаментального чи декоративного прикрашання. Спостерігається певна іконографічність зображень у характері рисунку, в колористиці малюнків. Авторське вирішення малюнків, вдало виконане засобами комп'ютерної графіки, художниця поєднує з колажем. Загалом, ілюстрації викликають позитивні емоції та є легкими у сприйнятті.

Анастасія Стефурак від семи років навчалася в художніх гуртках, у Івано-Франківській ДХШ ім. О. Сорохтея, випускниця ЛНАМ (2013), дипломним проектом була серія ілюстрацій до книжки “Українські прислів'я”. Сьогодні є графічним дизайнером у студії дизайну, співпрацює з “Видавництвом Старого Лева”. Працює в техніках комп'ютерної графіки, колажу. Мисткині імпує на прямок магічного реалізму в літературі та образотворчому мистецтві.

Творча майстерня “Аграфка” — це Романа Романишин і Андрій Лесів, творчий тандем двох митців, випускників ЛНАМ, котрі живуть і працюють у Львові. Свої ідеї вони втілюють у авторських книгах, у вільному виконанні ілюстрацій [10]. Представлені книги є авторськими знахідками, сміливими інтерпретаціями з оригінальним втіленням, досі не впізнаваним в українському дитячому книговидаванні рівні виконання. “Романа Романишин та Андрій Лесів із творчої майстерні “Аграфка” одразу сприймають текст як композицію елементів. Перший етап роботи з текстом — це ознайомлення з великими композиційними площинами: виписуються головні герої, географія дій, історичні довідки тощо. Всі наступні етапи передбачають вишукування деталей, прихованих змістів, цікавих фрагментів, вивчається ритм тексту. Перше, що робимо, — завжди видруковуємо текст і на цих аркушах багато ескізуємо, підкреслюємо цікаві моменти, слова, за які можна зачепитися, вибудовуємо асоціативні ланцюжки. Під час ілюстрування книги художник є співавтором історії. Дуже цікавими є епізоди відходу від тексту, власні його візії, які художник прочитає “між рядків” [11].

Характерна особливість обох митців в їхнюо ідейному, концептуальному вирішенні ілюстрацій, у художньому оформленні, не схожому на інше. Незвичне поєднання комп'ютерної

графіки та колажу, використано текстури й фактури різних матеріалів і площин створених засобами графічних програм і методом ручного виконання. Відтак, частина малюнку зроблена у векторних і растрових програмах, а інша домальована методом туші і пера та заздалегідь вирізаними витинанками, аплікаціями з різноманітних підручних матеріалів, переважно тканин. Стиль зображального матеріалу простежувати в мистецьких течіях експресіонізму чи постмодернізму, а також певні аналоги книг можна віднайти, наприклад, у книговиданні Західної Європи. Окрім ілюстративного матеріалу, цікаве й динамічне художнє оформлення, розташування тексту, вибір гарнітури тексту співзвучний характеру малюнків. Попри оригінальність і незвичність книг, можна відзначити й маленькі недоліки, якщо дивитись строго цього стандартів і норм книги для дитини. У цих виданнях окремі дійові персонажі важко впізнавані, а присутній основний текст є радше акцидентним — як видозмінений чи стилізований, що уповільнює читання [12; 13; 14]. “На погляд Романи та Андрія з творчої майстерні “Аграфка”, ілюстрація мусить передавати зміст, але в оригінальний спосіб, без дослівних і надмірно деталізованих переповідань. “Знову ж таки звертаючись до прикладу “Рукавички”: на початку і в кінці книги дід не потрактований дослівно старим сивочолим чоловіком у фуфайці, а зображені лише його ноги — читацька уява постать персонажа домалює сама. Кожен текст, хоч би яким деталізованим та інформативним він був, завжди залишає читачеві багато запитань без відповідей, й ілюстратор має спробувати відповісти бодай на деякі з них. У дитинстві, читаючи “Рукавичку”, мені завжди було не зрозуміло: як стільки звірів помістилися в ній? Тому ми вирішили відповісти на це питання, промалювавши вже згаданий “архітектурний” план рукавиці та її мешканців. Звісно, коли малюєш якийсь такий план, то напрошуються асоціації з ЖЕКом, переплануванням та будинковою книгою, ідею якої ми і використали в ілюстраціях”[11]. Щодо “Вивчення контексту: “Звичною практикою для художників під час роботи є використання інших літературних джерел, окрім власне твору, який вони ілюструють. Це розширює кругозір асоціацій та візій, —

пояснюють Романа та Андрій з творчої майстерні “Аграфка”. — У такому разі ілюстрації можуть бути навіть більш образні, ніж сам текст. Але на те вони й ілюстрації, аби розповідати про те, що ховається за площиною тексту” [11]. Загалом проілюстровані, оформлені книги творчої майстерні “Аграфка” — оригінальні, авторські та пізнавані. Митці, окрім поліграфічного друку книг, виготовляють варіанти книги й вручну — так звані артбуки [13; 14]. Отже, бачимо, успішний творчий тандем, майстерню, учасників персональних і колективних виставок, відзначених багатьма грантами й нагородами.

Романа Романишин навчалась у Львівському державному коледжі декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша, відділ художнього розпису (1999-2003), навчання у ЛНАМ, кафедра художнього скла (2003-2009). Стипендіат піврічної програми Міністерства культури і національної спадщини Польщі “GAUDE POLONIA”, Академії мистецтв у Кракові (2010), та Варшаві (2012). Сфери зацікавлень — малярство, графіка, художнє скло, книжковий дизайн. Художниця взяла участь у колективних виставках книжкової графіки, ілюстрації, зокрема: “АРТ КНИГА”, Музей книги і друкарства України (Київ, 2010, 2012); “Арт-книга”, Галерея “P.ART. SOM” (Київ, 2011); проект “12+12” в рамках 7-ї Московської міжнародної виставки-ярмарку “Книга художника”, Центральний дім художника (Москва, 2011); “АРТ КНИГА” у рамках Львівського міжнародного дитячого фестивалю, (2012); трієнале книжкової ілюстрації, НСХУ (Київ, 2013); виставка ілюстрації “Sharjah exhibition for children book illustrations” (Шарджа, Об’єднані Арабські Емірати, 2013). Романа Романишин також відзначена нагородами та преміями за оформлені дитячі книги “Аграфки”: гран-прі премії “Книжкове левеня” за книжку “Рукавичка. Українська народна казка” (Львівський міжнародний дитячий фестиваль, 2011); нагорода “Honorary Mention to the Publisher” 23. Бієнале ілюстрації за книжку “Рукавичка. Українська народна казка” (Братислава, Словаччина, 2011); “Білі круки 2012”, особлива відзнака — “Рукавичка. Українська народна казка”, відбір міжнародної дитячої та молодіжної літератури, Міжнародна

бібліотека для дітей та юнацтва (Мюнхен, Німеччина, 2012); “Білі круки 2013” — “Іван Франко. Ріпка”, відбір міжнародної дитячої та молодіжної літератури, Міжнародна бібліотека для дітей та юнацтва (Мюнхен, Німеччина, 2013) [5; 4].

Андрій Лесів навчався у Львівському державному коледжі декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша, відділ реставрації творів мистецтва (1999-2003); випускник ЛНАМ, кафедра реставрації творів мистецтва (2003-2009), аспірант відділу мистецтвознавства Інституту народознавства НАН України (2009-2012). Стипендіат піврічних програм Міністерства культури і національної спадщини Польщі „GAUDE POLONIA”, Академій мистецтв у Кракові (2010) та Варшаві (2012). Працює в графіці, книжковому дизайні. Учасник групових виставок, зокрема: виставка VI Міжнародного пленеру малярства “Нова Загора 2009”, Муніципальна галерея мистецтв (Нова Загора, Болгарія, 2009); виставка “АРТ-КНИГА”, Музей книги і друкарства України (Київ, 2010); виставка III Міжнародного пленеру малярства “Znaki Pogranicza 2010” (Гадле Шклярське, Польща, 2010); виставка “Львівська графіка”, Львівська галерея мистецтв (2011); виставка III Міжнародного пленеру малярства “Znaki Pogranicza 2010”, Міська галерея „ZSP” (Ряшів, Польща, 2011); триєнале книжкової ілюстрації, НСХУ (Київ, 2013).

Романа Романишин і Андрій Лесів, їхня творча майстерня “Аграфка” були учасникам виставок: “Книга художника: еволюція видавничих ідей”, галерея “Корали” (Львів, 2010); “Арт-книга”, Галерея “P.ART.COM” (Київ, 2011); “АРТ-КНИГА” у рамках Львівського міжнародного дитячого фестивалю (2012); виставка ілюстрацій “Аграфки”, галерея “Galeria 31” (Люблін, Польща, 2013). Спільно відзначені преміями та нагородами, зокрема: премія XIII Національного Форуму видавців за оформлення книги “Зів’яле листя” Івана Франка (Львів, 2006); нагорода Міжнародного фонду “Відродження” “За високопрофесійний дизайн книжок світової гуманітарної класики, виданих за підтримки фонду” (2009); відзнака “Sharjah Children’s Reading Festival” (Шарджа, Об’єднані Арабські Емірати, 2013); відзнака “Bologna Ragazzi Award” в

категорії *Opera Prima* за книгу “Зірки і макові зернята” (Болонья, Італія, 2014) [4; 6].

Отже, з активним поширенням комп'ютера та відповідного програмного забезпечення видозмінюється стилістика та сама методика принципу створення ілюстрації, художнього оформлення дитячих видань. Ілюстрація посіла своє чільне місце і попри поширену загальну думку про “попсовість” чи “рафінованість” малюнків, створених на комп'ютері, художники своїми творами демонструють протилежне — авторський рисунок, індивідуальна стилізація дійових персонажів і яскраве кольорове вирішення. Аналізуючи художньо-стилістичну мову ілюстрацій варто відзначити: перебільшення частин тіла дійових персонажів — пропорції голови та очей відносно тіла; створені в комп'ютерній графіці малюнки пастельної гами з переходами в орнаментальне й декоративне заповнення. З-поміж розглянутих художників окремі вдалися до колажу, поєднання авторської графіки, вдало її скомбінувавши з комп'ютерною графікою. Великої теплоти та душевності сповнені дійові персонажі ілюстрацій до віршів, оповідань і казок українських і зарубіжних авторів у львівському книговидаванні. Ілюстративний матеріал відповідає потребам зацікавлень сучасних дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

1. Мар'яна Фляк / майстерня “Зографос”. — [Електр. ресурс]. — Режим доступу: <http://zografos.org.ua/illustrations.html>; <http://zografos.org.ua/mariyilustr.html>. 2. “Свічадо”, Для дітей, Христина Рейнарович. — [Електр. ресурс]. — Режим доступу: <http://svichado.com/dlja-ditei.html>. 3. Анастасія Стефурак. — [Електр. ресурс] / ілюстратор “Старого Лева”. — Режим доступу: http://starylev.com.ua/index.php?route=site/authors/view&author_id=155. 4. Андрій Лесів, Романа Романишин. — [Електр. ресурс] / Творча майстерня “Аграфка”. — Режим доступу: <http://agrafkastudio.com/index.php?artid=1259803096&lang=ukr>. 5. Романа Романишин. — [Електр. ресурс]. — Режим доступу: <http://romana.com.ua/index.php?artid=1261791077&lang=ukr>. 6. Ілюстрації до дитячої книги “Аграфка”. — [Електр. ресурс] / “Літакцент”. — Режим доступу: <http://litakcent.com/2012/04/13/fejertja-iljustracij-do-dytjachoji-knyzhky/>. 7. Огар Е. Культура сучасної дитячої книжки / Е. Огар // Видавнича галузь і кадри: досягнення, проблеми, перспективи: Наук.-практ. зб. — Львів : Аз-Арт, 2002. — С. 138-147. 8. *Веселов*

ська Г.В. Комп'ютерна графіка / Г.В. Веселовська, В.Є. Ходаков, В.М. Веселовський. — Херсон : ОЛДІ-плюс, 2004. — 584 с. **9.** Українські ілюстратори. Мар'яна Качмар (Фляк) [Електр. ресурс] Кришталева О. — “Буквоїд”, 2014. — Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/events/culture/2014/05/16/073736.html>. **10.** Творча майстерня “Аграфка”. — [Електр. ресурс] / “Аграфка” студія. — Режим доступу: <http://agrafkastudio.com/>. **11.** Художник як співавтор. — [Електр. ресурс] / “Літакцент”. — Режим доступу: <http://litakcent.com/2011/09/13/hudozhnyk-jak-spivavtor/>. **12.** Danuta Wawilow. Wył Sobie Pewien Człowiek. — [Електр. ресурс] / Творча майстерня “Аграфка”. — Варшава, 2012. — Режим доступу: <http://agrafkastudio.com/index.php?artid=1342972438&lang=ukr>. **13.** Іван Франко. Ріпка. Стара казка, по-новому розповів Іван Франко. — [Електр. ресурс] / Творча майстерня “Аграфка”. — Львів, 2007. — Режим доступу: <http://agrafkastudio.com/index.php?artid=1314712436&lang=ukr>. **14.** Рукавичка (українська народна казка). — [Електр. ресурс] / ілюстрації, виготовлена вручну книжка // Творча майстерня “Аграфка”. — Львів, 2010. — Режим доступу: <http://agrafkastudio.com/index.php?artid=1288703719&lang=ukr>; Рукавичка (українська народна казка) / Творча майстерня “Аграфка”. — Львів, 2010, — Тернопіль : “Навчальна книга — Богдан”, 2011.

Annotation

Andriy Mayovets. Computer graphics and illustration works for children: artistic and stylistic features (at an example, of LNAA graduates). This article analyzes the experience of some of illustrators, alumni and the Lviv National Academy of Arts, the late XX – early XXI century. Among the artists: Mariana Kachmar (Flyak), Christina Reynarovych Anastasia Stefurak, Romana Romanyshyn and Andriy Lesiv. We consider the new technology - computer graphics. Types of graphics packages. With active proliferation of computer and related software modifies the style and the technique of the principle of creating artwork. The aim is to examine and analyze the illustrations created a new graphic technology, by means of computer equipment. Trace the positive and negative qualities depicted. An important factor in the approach of graphical ornaments children's books remains the artistic level of performance and experience of the artist. In historical retrospect one can observe a certain bias in the development and modification of illustrations. Raised on the problem is some guidance for artists, stakeholders in further illustrations at the stage of registration of children's books.

Keywords: computer graphics, illustration, art style, children's books, graphic artists graduates of Lviv National Academy of Arts, creative workshop „Ahrafka”.

Аннотація

Андрей Майовец. *Компьютерная графика и иллюстрирование произведений для детей: художественно-стилистические особенности (на примере выпускников ЛНАИ).* В статье анализируется опыт отдельных иллюстраторов, выпускников Львовской национальной академии искусств конца XX — начала XXI века *Марьяны Качмар (Фляк), Кристины Рейнаревич, Анастасии Стефурак, Романы Романышин, Андрея Лесива.* Рассматривается новая техника — компьютерная графика, виды графических пакетов. С активным распространением компьютера и соответствующего программного обеспечения видоизменяется стилистика и методика принципа создания иллюстрации. Задача — рассмотреть и проанализировать созданный иллюстративный материал в новой графической технике, средствами компьютерного обеспечения, проследить положительные и отрицательные качества изображаемого. Важным фактором в подходе графического украшения книг для детей остается художественный уровень исполнения и опыт художника. В исторической ретроспективе можно наблюдать определенную тенденциозность в развитии и видоизменении иллюстративного материала. Поднятая проблема вопросов является определенным ориентиром для художников, заинтересованных лиц в дальнейшем иллюстрировании, на этапах оформления детских изданий.

Ключевые слова: компьютерная графика, иллюстрация, художественная манера, детская книга, художники-графики, выпускники Львовской национальной академии искусств, творческая мастерская “Аграфка”.